

دانشگاه علامه طباطبائی
دانشکده‌ی روانشناسی و علوم تربیتی

پایان نامه جهت دریافت مدرک کارشناسی ارشد رشته علوم تربیتی

(گرایش برنامه ریزی درسی)

عنوان :

«بررسی و تحلیل محتوای کتاب فارسی " بخوانیم و بنویسیم " پایه سوم ابتدایی
براساس اصول انتخاب و سازماندهی محتوا از دیدگاه صاحب نظران و معلمان شهر
ارومیه در سال تحصیلی ۸۹ - ۱۳۸۸».

استاد راهنما

آقای دکتر حسن ملکی

استاد مشاور

آقای مرتضی امین فر

استاد داور

آقای دکتر محمدرضا نیلی

پژوهشگر

مژگان عیسی صفت

1389

تقديم به؛

والاثرين انسانها و اولين مربيان زندگي ام كه فرزندى آن ها افتخار من است

به مهربان ترين پدرم؛

اسوه خوبي ها ، او كه خطوط چين خورده مردانه اش حاكي از سالها رنجي است كه به پاي گلهاي به ثمر رسیده زندگي اش كشيده است دستهاي پاكش لايق صد ها بوسه است و نگاهش تا ابد جاويد زندگي ام خواهد بود .

عزيز ترين مادرم ؛

كه وجودم برایش همه رنج است ، وجودش براي من همه مهر است ، او كه لبانش بارگاه ترنم نغمه هاي آسماني دعاست و نگاهش بدرقه هميشگي راهم مي باشد.

تقدیر و تشکر

ژرف ترین سپاس ها مخصوص خدایی است که هر چه دارم از اوست

سپاس به درگاه خداوند متعال که همیشه و در همه لحظات زندگی ام یاور و همراهم بوده است. بر

خود لازم می دانم که از تمامی کسانی که در زندگی و دوران تحصیل مرا یاری کرده اند تشکر

کنم .

کمال قدر دانی و تشکر را دارم از اساتید بزرگوار و گرامی ام

جناب آقای دکتر حسن ملکی که راهنمایی این اثر را بر عهده گرفتند و با راهنمایی های ارزنده

شان مرا یاری کردند.

همچنین از جناب آقای مرتضی امین فر استاد مشاور و دکتر محمد رضا نیلی داور این پژوهش

سپاسگزاری می کنم .

از آموزگاران و مدیرانی که در مدارس با اینجانب همکاری کردند نیز متشکرم.

چکیده

این پژوهش که با عنوان «بررسی و تحلیل محتوای کتاب فارسی بخوانیم و بنویسیم سال سوم ابتدایی بر اساس اصول انتخاب و سازماندهی محتوا از دیدگاه صاحب نظران و دبیران شهر ارومیه در سال تحصیلی 88-89» انجام گرفته است، هدف زیر را مورد نظر داشته است: «بررسی و شناخت میزان به کارگیری اصول انتخاب و سازماندهی محتوا در کتاب فارسی بخوانیم و بنویسیم سال سوم ابتدایی». روش این تحقیق، زمینه یابی است، جامعه آماری آن کلیه دبیران درس مربوطه در همان پایه سوم ابتدایی در شهر ارومیه و صاحب نظران در شهر ارومیه و تهران می باشند. حجم گروه نمونه، 113 نفر از دبیران که به صورت نمونه گیری تصادفی و 20 نفر از صاحب نظران به صورت نمونه گیری هدفمند انتخاب شده اند. ابزار اندازه گیری در این پژوهش، پرسشنامه محقق ساخته ای است که پایایی آن 0/86 به دست آمده است. بعد از جمع آوری اطلاعات، با استفاده از آمار توصیفی (فراوانی، درصد فراوانی و ...) اقدام به نتیجه گیری نموده و از آمار استنباطی (آزمون t یک نمونه ای و یومن ویتنی) ،معنا داری و یا عدم معنا داری سوالات تحقیق استفاده شده است .

نتایجی که از این تحقیق به دست آمده به طور مختصر شامل موارد زیر است :

- 1- از نظر اکثر پاسخ دهندگان، به غیر از اصول استمرار، اعتبار، توالی، وسعت، تعادل و سودمندی و وحدت در انتخاب و سازماندهی محتوای کتاب « بخوانیم و بنویسیم سال سوم ابتدایی»، سایر اصول ده گانه انتخاب و سازماندهی محتوا، در محتوای کتاب مذکور رعایت شده است
- 2- در بین افراد موافق و یا مخالف رعایت اصول ده گانه انتخاب و سازماندهی محتوا، تفاوت معناداری بین دیدگاه دبیران و صاحب نظران وجود ندارد .
- 3- در جواب معلمان به سوال باز پاسخ پرسشنامه، اکثر آن ها معتقدند که حجم کتاب نسبت به زمان در نظر گرفته شده برای تدریس زیاد است و هم چنین محتوا نسبت به سن دانش آموزان دشوار است و بهتر است ساده تر و گویاتر بیان شود.

کلید واژه : کتاب درسی، بخوانیم و بنویسیم، تحلیل محتوا، اصول انتخاب و سازماندهی محتوا

فصل اول: کلیات و طرح پژوهش

2.....	مقدمه
3.....	بیان مسئله
4.....	اهمیت و ضرورت پژوهش
6.....	هدف کلی
6.....	اهداف جزئی
7.....	سوالات پژوهش
	تعاریف واژگان و اصطلاحات پژوهش
8.....	تعاریف نظری
11.....	تعریف عملیاتی

فصل دوم: ادبیات و پیشینه پژوهش

14.....	مقدمه
14.....	الف - مبانی نظری پژوهش
14.....	هدف های تعلیم تربیت در جمهوری اسلامی ایران
15.....	اهمیت توجه جدی به امر مهم تعلیم و تربیت
16.....	مفاهیم و تعاریف برنامه ریزی درسی
17.....	مفاهیم و تعاریف برنامه درسی
19.....	مبانی برنامه ریزی درسی
20.....	سطوح مختلف طراحی برنامه ی درسی در سطح کلان

22.....	عناصر برنامه ی درسی.....
23.....	عناصر برنامه درسی از دیدگاه کلاین
25.....	الگوهای طراحی برنامه درسی.....
28.....	تعاریف محتوا
30.....	دلیل انتخاب محتوا.....
30.....	چگونگی انتخاب محتوا.....
31.....	گذری تاریخی بر معیار های انتخاب محتوا
34.....	دیدگاه های اساسی در زمینه انتخاب محتوا
36.....	ضوابط عمل انتخاب محتوا.....
38.....	اصول و معیار های انتخاب محتوا.....
41.....	سازماندهی محتوا.....
42.....	ضرورت سازماندهی محتوا.....
43.....	اصول سازماندهی محتوا
45.....	شیوه های سازماندهی محتوا.....
47.....	مسائل مربوط به سازماندهی محتوا
49.....	تاریخچه شکل گیری مراکز دبستانی در ایران.....
50.....	آموزش و پرورش دبستانی.....
50.....	تاریخچه تحول برنامه زبان آموزی دوره ابتدایی در ایران.....
50.....	اهمیت زبان.....
51.....	نقش های زبانی.....
52.....	مهارت های زبانی

- 54.....هدف های کلی کتاب بخوانیم و بنویسیم
- 57.....ارتباط آموزش بخوانیم و بنویسیم با دروس دیگر
- 57.....تاریخچه کتاب بخوانیم و بنویسیم
- 57.....فعالیت های کتاب بخوانیم سال سوم ابتدایی

ب - پیشینه تحقیق

- 61.....تحقیقات داخلی
- 64.....تحقیقات خارجی
- 66.....جمع بندی و نتیجه گیری فصل دوم

فصل سوم: روش شناسی تحقیق

- 67.....مقدمه
- 67.....روش پژوهش
- 67.....جامعه آماری پژوهش
- 68.....نمونه پژوهش
- 68.....روش نمونه گیری
- 68.....ابزار اندازه گیری
- 69.....روایی و پایایی پرسشنامه
- 69.....روش های آماری
- 69.....شیوه نمره گذاری و تجزیه و تحلیل داده ها

فصل چهارم: تجزیه و تحلیل یافته های پژوهش

- 72.....مقدمه
- 72.....الف - تجزیه تحلیل توصیفی داده ها

83 ب- تجزیه و تحلیل استنباطی داده ها

83..... سوال های پژوهش

فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری و پیشنهادات

97..... مقدمه

97..... نتیجه گیری از سوالات پژوهش

97..... سؤال اول

99..... سؤال دوم

100..... سوال سوم

101..... سوال چهارم

102..... سوال پنجم

104..... سوال ششم

105..... سوال هفتم

106..... سوال هشتم

107..... سوال نهم

108..... سوال دهم

109..... نتیجه گیری از جدول 30-4. مربوط به پاسخ معلمان به سوال باز پاسخ

110..... محدودیت های پژوهش

110..... پیشنهادهای کاربردی

112..... پیشنهادهای پژوهشی

منابع

113..... منابع فارسی

منابع انگلیسی 120.....

پیوست :

پر سشنامه 120.....

صفحه

فهرست جداول

عنوان

جدول 1-4. وضعیت گروه نمونه بر حسب جنسیت و معلم و صاحب نظر.....	72.....
جدول 2-4. وضعیت گروه نمونه بر حسب مدرک تحصیلی و معلم و صاحب نظر بودن.....	73.....
جدول 3-4. وضعیت گروه نمونه بر حسب مرتبط بودن مدرک تحصیلی ، معلم و صاحب نظر بودن.....	75.....
جدول 4-4. وضعیت گروه نمونه بر حسب سنوات تدریس و معلم و صاحب نظر بودن.....	76.....
جدول 5-4. شاخص های توصیفی نمرات حاصل از دیدگاه کل گروه نمونه در مورد اصول ده گانه انتخاب و سازماندهی محتوا.....	78.....
جدول 6-4. شاخص های توصیفی نمرات حاصل از دیدگاه معلمان گروه نمونه در مورد اصول ده گانه انتخاب و سازماندهی محتوا.....	79.....
جدول 7-4. شاخص های توصیفی نمرات حاصل از دیدگاه صاحب نظران گروه نمونه در مورد اصول ده گانه انتخاب و سازماندهی محتوا.....	80.....
جدول 8-4. فراوانی و درصد معلمان موافق و مخالف گروه نمونه اصول ده گانه انتخاب و سازماندهی محتوا.....	82.....
جدول 9-4. فراوانی و درصد صاحب نظران موافق و مخالف گروه نمونه اصول ده گانه انتخاب و سازماندهی محتوا.....	83.....

جدول 4-10. نتایج به دست آمده از آزمون t یک نمونه‌ای برای مقایسه میانگین نمرات اصل علاقه
84.....

جدول 4-11. نتایج بدست آمده از آزمون یومن ویتنی برای مقایسه میانگین نمرات اصل علاقه در بین دو
گروه معلمان و صاحب نظران
84.....

جدول 4-12. نتایج بدست آمده از آزمون t یک نمونه‌ای برای مقایسه میانگین نمرات اصل
اهمیت.....85.....

جدول 4-13. نتایج بدست آمده از آزمون یومن ویتنی برای مقایسه میانگین نمرات اصل اهمیت در بین
دو گروه معلمان و صاحب نظران.....85.....

جدول 4-14. نتایج بدست آمده از آزمون t یک نمونه‌ای برای مقایسه میانگین نمرات اصل اعتبار
86.....

جدول 4-15. نتایج بدست آمده از آزمون یومن ویتنی برای مقایسه میانگین نمرات اصل اعتبار در بین دو
گروه معلمان و صاحب
نظران.....86.....

جدول 4-16. نتایج بدست آمده از آزمون t یک نمونه‌ای برای مقایسه میانگین نمرات اصل
سودمندی.....87.....

جدول 4-17. نتایج به دست آمده از آزمون یومن ویتنی برای مقایسه میانگین نمرات اصل سودمندی در
بین دو گروه معلمان و صاحب نظران87.....

جدول 4-18. نتایج بدست آمده از آزمون t یک نمونه‌ای برای مقایسه میانگین نمرات اصل قابلیت
یادگیری88.....

جدول 4-19. نتایج بدست آمده از آزمون یومن ویتنی برای مقایسه میانگین نمرات اصل قابلیت
یادگیری در بین دو گروه معلمان و صاحب نظران.....88.....

جدول 4-20. نتایج بدست آمده از آزمون t یک نمونه‌ای برای مقایسه میانگین نمرات اصل وحدت
89.....

- جدول 4-21. نتایج بدست آمده از آزمون یومن ویتنی برای مقایسه میانگین نمرات اصل وحدت در بین دو گروه معلمان و صاحب نظران 89.
- جدول 4-22. نتایج بدست آمده از آزمون t یک نمونه‌ای برای مقایسه میانگین نمرات اصل استمرار 90.
- جدول 4-23. نتایج بدست آمده از آزمون یومن ویتنی برای مقایسه میانگین نمرات اصل استمرار در بین دو گروه معلمان و صاحب نظران 90.
- جدول 4-24. نتایج بدست آمده از آزمون t یک نمونه‌ای برای مقایسه میانگین نمرات اصل توالی 91.
- جدول 4-25. نتایج بدست آمده از آزمون یومن ویتنی برای مقایسه میانگین نمرات اصل توالی در بین دو گروه معلمان و صاحب نظران 91.
- جدول 4-26. نتایج بدست آمده از آزمون t یک نمونه‌ای برای مقایسه میانگین نمرات اصل وسعت 92.
- جدول 4-27. نتایج بدست آمده از آزمون یومن ویتنی برای مقایسه میانگین نمرات اصل وسعت. در بین دو گروه معلمان و صاحب نظران 92.
- جدول 4-28. نتایج بدست آمده از آزمون t یک نمونه‌ای برای مقایسه میانگین نمرات اصل تعادل 93.
- جدول 4-29. نتایج به دست آمده از آزمون یومن ویتنی برای مقایسه میانگین نمرات اصل تعادل در بین دو گروه معلمان و صاحب نظران 93.
- جدول 4-30. پاسخ معلمان گروه نمونه به سوال باز پاسخ پرسشنامه در مورد محتوای کتاب بخوانیم و بنویسیم پایه سوم ابتدایی 94.

- نمودار 2-4. گروه نمونه بر حسب مدرک تحصیلی و معلم یا صاحب نظر بودن 74
- نمودار 3-4. گروه نمونه بر حسب مرتبط بودن مدرک تحصیلی و معلم یا صاحب نظر بودن 76
- نمودار 4-4. گروه نمونه بر حسب سنوات تدریس و معلم و صاحب نظر بودن 77
- نمودار 5-4. میانگین نمرات حاصل از دیدگاه کل گروه نمونه در مورد اصول انتخاب و سازماندهی محتوا 78
- نمودار 6-4. میانگین نمرات حاصل از دیدگاه معلمان گروه نمونه در مورد اصول انتخاب و سازماندهی محتوا 79
- نمودار 7-4. میانگین نمرات حاصل از دیدگاه صاحب نظران گروه نمونه در مورد انتخاب و سازماندهی محتوا 80
- نمودار 8-4. مقایسه میانگین نمرات حاصل از دیدگاه معلمان و صاحب نظران گروه نمونه در مورد انتخاب و سازماندهی محتوا 81
- نمودار 9-4. پاسخ معلمان گروه نمونه به سوال باز پاسخ پرسشنامه 95

فصل اول

کلیات و طرح پژوهش

مقدمه

ضرورت تعلیم و تربیت از یک سو و دشواری آن از سوی دیگر موضوعی است که همه ملل جهان از آن کم و بیش باخبرند با این همه کمتر اتفاقی می افتد که نظام تعلیم و تربیت مورد قبول کشوری از هر نظر جواب گوی تمام نیازهای جامعه باشد. با این حال می توان گفت که نهاد آموزش و پرورش با اهمیت ترین، پیچیده ترین و مشکل ترین و موثر ترین نهاد یک جامعه به شمار می آید و براساس این ویژگی است که آموزش و پرورش را نقطه تلاقی بیم ها و امید ها دانسته اند. جای امیداست اگر منطبق با نیازها و پاسخگوی اهداف جامعه باشد (علاقه بند، 1364، ص 52). همبستگی نداشتن برنامه های آموزش و پرورش با رغبت ها، توانایی ها و نیازهای یادگیرندگان سبب افزایش افت تحصیلی می شود و متناسب نبودن محتوا با نیازها، علایق و استعدادهای دانش آموزان، باعث افت تحصیلی می گردد و تحقیقات بسیاری براین موضوع صحنه گذاشته است که برنامه ها باید با نیازهای یادگیرندگان منطبق باشد نه این که دانش آموزان خود را منطبق با برنامه های درسی کنند. (منیری، 1373، ص 64).

با توجه به این که دوره تعلیمات ابتدایی (7-12 سالگی) مناسب ترین دوره برای آموزش بسیاری از مطالب آموختنی است مشروط براین که روش آموزش بر خصوصیات فکر کودک در این سنین منطبق باشد در چنین شرایطی با اندک غفلتی ممکن است فعالیت های آموزش از مسیر صحیح منحرف شود و نیروهای موجود صرف فراگیری مطالبی شود که مفید نیست. بنابراین منابع و مراکز یادگیری این دوره از ظرافت و حساسیت زاید الوصفی برخوردار است و هر گونه تعلل در تدوین و تألیف منابع یادگیری این دوره و آموزش های خاص آن عواقب سوء و شاید مادام العمر به همراه خواهد داشت. پس از انقلاب اسلامی کتاب های درسی دوره ابتدایی بنا بر ضرورت زمان و متناسب با دیدگاه های حاکم بر نظام آموزشی تغییر نموده است و توجه به رویکرد های جدید در امر آموزش نظیر (همراهی تربیت با تعلیم، به فعلیت رساندن استعداد های نهفته، توجه به آموزش غیر مستقیم، یادگیری مشارکتی و فعال، خلاقیت، تلفیق) مورد توجه قرار گرفته است (شکوهی، الف، 1372، ص 52). تعلیم و تربیت مقطع ابتدایی، نقش بسیار حساس و سرنوشت سازی در آینده ی دانش آموزان ایفا می کند چون مخاطبین کتاب های درسی در این مقطع کودکان هستند و ارائه پیام و محتوای آموزشی به آن ها باید با دقت و احتیاط صورت گیرد دست اندرکاران تهیه محتوا و برنامه ریزان درسی مسئولیت سنگینی بردوش دارند در این میان کتاب فارسی از ارکان مهم محتوای برنامه در این مقطع است که باید مورد توجه و دقت قرار

گیرد. زیرا یکی از هدف های مهم گسترش زبان فارسی (گسترش در مفهوم کمی و کیفی)، افزایش تسلط فارسی زبانان به زبانی است که به کار می برند. تسلط بیشتر، یعنی توانایی به کار بردن زبان در موقعیت اجتماعی پیچیده تر و متنوع تر، هر چه تسلط به زبان مادری بیشتر باشد موفقیت فرد در زندگی اجتماعی و در مجموع کارایی و تحرک جامعه بیشتر می گردد (باطنی، 1369، ص 32 و 33).

در کشور ما کتاب های درسی به خاطر اهمیت زیادی که در تعیین محتوا و خط مشی های آموزشی دارند، کانون توجه تمامی دست اندر کاران تعلیم و تربیت می باشد بنابراین روش تهیه و تنظیم محتوا و چگونگی طراحی کتب درسی یکی از بزرگترین مسائل نظام آموزشی ما محسوب می شود تالیف کتب درسی باید براساس موازین و اصول برنامه ریزی درسی صورت گیرد تا بتواند قلمرو تجارب و فعالیت های یادگیری دانش آموزان را به نحو مطلوب گسترش دهد اگر چه یک کتاب درسی ممکن است توسط ماهرترین و مجرب ترین مؤلفان و برنامه ریزان تهیه شود. اما تا زمانی که کتاب مفیدی برای دانش آموزان نباشد، کیفیت آن در اجرا محرز نشود، نمی توان ادعا کرد که وسیله ای مناسب در امر آموزش باشد.

به همین دلیل ما در این پژوهش در جهت بررسی و ارزشیابی محتوای کتاب فارسی "بخوانیم و بنویسیم" سال سوم ابتدایی به بررسی نظرات صاحب نظران و دبیران پرداخته تا براساس دیدگاه های آنان بتوانیم گامی در جهت بهبود نواقص احتمالی آن برداریم و در حالت کلی نظام آموزشی را در جهت رسیدن به اهداف خود گامی به جلو هدایت کنیم.

بیان مسئله

آیا تا کنون به این نکته اندیشیده اید که چرا برخی از دانش آموزان به دروس بی اعتنا هستند و بسیاری از آن ها در ساعات کلاس درس با بی قراری به پایان هر چه زود تر جلسه ی درس می اندیشند؟ این رفتار در برخی از دروس بیشتر هم به چشم می خورد ایراد کار در کجا است؟ آیا آن ها درس را نمی فهمند؟ معلم روش تدریس مناسبی ندارد؟ محتوای درس دشوار است؟ یا مشارکت دانش آموزان در فراگیری درس به علت نبودن طراحی صحیح ارائه درس، فراهم نشده است؟

افت تحصیلی و کم توجهی دانش آموزان ریشه در عوامل متعدد دارد. آن چه در این میان بیشتر از سایر عوامل در کاهش بازدهی و فراگیری دانش آموزان تأثیر می گذارد، نحوه انتخاب و سازماندهی محتوای برنامه درسی است. محتوای برنامه درسی در برگیرنده خط مشی های اجرایی برای رسیدن به اهداف آموزش و پرورش است. به همین جهت لازم است در تهیه و تدوین آن ها نهایت دقت اعمال گردد تا جوابگوی نیازهای ناشی از تحولات سریع علمی، اقتصادی، اجتماعی باشد. کتب درسی به خاطر اهمیت

زیادی که در تعیین محتوا و خط مشی های آموزشی دارند مرکز توجه خاصی برای همه ی دست اندر کاران تعلیم و تربیت می باشد (موسوی، 1375، ص 14). یکی از مراحل اساس در طراحی برنامه های درسی، انتخاب و سازماندهی محتوا می باشد و از مهم ترین نکات در ارتباط با محتوای دروس، تصمیم گیری در باره این مطلب است که فرصت های یادگیری تحت چه ضوابط و اصولی می بایست انتخاب و سازماندهی شوند تا در نهایت بتواند تغییرات مطلوب را در یادگیرنده به وجود آورند. بدیهی است که اگر محتوای برنامه های درسی از نظر اصول تهیه و سازماندهی محتوا به درستی صورت پذیرد دبیران و دانش آموزان در فرایند یاددهی و یادگیری موفق خواهند بود. به مدد تجربه ثابت شده که در بیشتر موارد، غیر موثر بودن برنامه های درسی به دلیل نامناسب بودن انتخاب محتوا و ضعف در چگونگی سازماندهی آن است که یادگیری را مشکل می کند و یا نتیجه ای کمتر از انتظار را به بار می آورد.

زبان فارسی حافظ وحدت و هویت ملی کشور و سبب اعتلای رشد فرهنگی و اجتماعی مردم کشور ما است برنامه درسی زبان آموزی و برنامه های درسی دوره ابتدایی از اهمیت فراوانی برخوردار است زیرا علاوه بر موارد مذکور در یادگیری دروس دیگر از قبیل ریاضی، دینی، علوم و... نیز تأثیر به سزایی دارد. لذا با توجه به مطالب فوق و ضرورت بازنگری در حوزه تالیف این کتب، پژوهشگر را بر آن داشته است تا به منظور اظهار نظر در خصوص کیفیت محتوای کتاب فارسی "بخوانیم و بنویسیم" سال سوم ابتدایی مورد تدریس در سال تحصیلی 88-89 به سراغ صاحب نظران و مجریان اصلی آن یعنی دبیران مربوط و به بررسی نظرات آنان با عنایت به اصول بیان شده متخصصین علم برنامه درسی در کتب و مجلات برنامه ریزی درسی به بررسی محتوای آن پردازد.

اهمیت و ضرورت پژوهش

یکی از مراحل اساسی در طراحی و تنظیم برنامه های درسی، انتخاب محتوا است منظور از محتوا مجموعه ای از دانش ها و مهارت ها و گرایش ها و... است که دانش آموزان باید در مدرسه بیاموزند. مهم ترین بخش از محتوا، مواد درسی مختلفی است که در قالب موضوعات در کتاب های درسی جمع آوری و به دانش آموزان ارائه می شود. از آن جای که در نظام آموزشی کشور ما، برنامه ریزی و تألیف کتب درسی به شکل متمرکز صورت می گیرد و در همه نقاط کشور از برنامه و کتاب های یکسانی جهت یادگیری و تدریس استفاده می شود، لذا در این گونه سیستم های آموزش، کتاب درسی یکی از عناصر مهم و اساسی در امر آموزش به حساب می آید. لازم است که محتوای کتاب درسی از زوایای گوناگون

مورد بررسی قرار گیرد تا هم مسائل و مشکلات مربوط به انتخاب و سازماندهی کتاب درسی شناسایی شوند و هم اطلاعات لازم و مفیدی در جهت اصلاح برنامه ها و محتوای آن ها فراهم آید. بر همین اساس محقق قصد دارد در این پژوهش به بررسی و تحلیل محتوای کتاب مذکور براساس اصول انتخاب و سازماندهی محتوا از دیدگاه صاحب نظران و دبیران پرداخته تا از این طریق شاید بتواند تعدادی از موانع و مشکلات احتمالی در تهیه و تنظیم محتوای کتاب مذکور را شناسایی و رهنمود هایی در جهت رفع این مشکلات ارائه گردد. بررسی و تحلیل محتوا و برنامه های در دست اجرا همیشه توجه متخصصان و دست اندر کاران تألیف کتاب های درسی و معلمان را به خود جلب کرده است و لزوم اجرای مرحله ارزیابی و تحلیل در چرخه برنامه ریزی درسی و استفاده از نتایج حاصل، در جهت اصلاح، بهبود و تجدید نظر و تکمیل محتوای برنامه همیشه مورد نظر بوده است. محتوا به عنوان عنصر اصلی و هسته مرکزی برنامه های آموزشی و پرورشی مورد توجه فلاسفه، علما، مربیان و صاحب نظران تعلیم و تربیت و نظریه پردازان آموزش می باشد. موفقیت یک برنامه آموزشی زمانی میسر است که علاوه بر تناسب آن با زمینه های کلی اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، عوامل موثر در اجرای آن نیز تا حد ممکن متناسب و منطقی و کارآمد باشد. یکی از عوامل آموزشی و ابزار آموزشی، کتاب درسی است که در برگیرنده محتوای آموزشی است و بدین لحاظ مهم ترین عامل انتقال فرهنگ و دانش به نسل های آینده و ابزار رسمی تحقق اهداف تربیتی است و نیز تردیدی نیست که محتوای کتاب ها نیز بر کیفیت رشد ذهنی، اجتماعی، عاطفی دانش آموزان تاثیر می گذارد. با توجه به مطالب بالا تحلیل محتوای کتاب و ارزیابی مداوم کتاب های درسی و حذف نقاط ضعف و منظور کردن دانستنی ها و روش های جدید در آن ها امری ضروری و حتمی است و هر اندازه اهداف آموزش و پرورش عالی، دقیق و مشخص و جامع باشد بدون داشتن محتوای خوب و مناسب امکان تحقق این اهداف وجود نخواهد داشت نکته جالب این که زبان فارسی رسمی ایران به علت ریشه داشتن در زندگی هر ایرانی از مهم ترین مسائل و موضوعات آموزش و پرورش به شمار می رود و یادگیری زبان موجب یادگیری اساسی دوسر می گردد آموزش زبان فارسی به منزله وسیله نیرومند برای ترغیب دانش آموزان می باشد و تفکر مستقل از آغاز یادگیری مورد استفاده قرار می گیرد.

خوشبختانه در سال های اخیر به ویژه از سال تحصیلی 81-80 در پایه اول و از سال 83-82 در پایه دوم و از سال 84-83 در پایه سوم ابتدایی گام های موثری در جهت بازسازی و بهبود محتوای کتاب های درسی فارسی (بخوانیم-بنویسیم) و هماهنگ نمودن محتوای آنها با ارزشیابی محتوای برخی از

کتاب های درسی دیگر از سوی دفتر تحقیقات و برنامه ریزی و تألیف کتب درسی انجام گرفته است. تحقیق حاضر در همین راستا صورت می گیرد. تا نتایج حاصل از آن بتواند در برنامه ریزی درسی و بهبود هرچه بهتر محتوای کتاب مذکور به کار گرفته شود. براساس این پژوهش می توان با توجه به شرایط سنی دانش آموزان به محتوای کتاب مذکور عمق و وسعت بیشتری بخشید. مسائل و مشکلات برنامه ریزی و تألیف کتاب های جدید التألیف مذکور را شناخت و آن ها را به برنامه ریزان و مؤلفان و احیاناً برای برطرف کردن نقاط ضعف و تقویت نقاط قوت به آن ها ارائه کرد.

هدف کلی

«بررسی و شناخت میزان به کار گیری اصول انتخاب و سازماندهی محتوا در کتاب فارسی بخوانیم و بنویسیم سال سوم ابتدایی از دیدگاه صاحب نظران و دبیران همان پایه شهر ارومیه در سال تحصیلی 89-1388» هدف اصلی این تحقیق می باشد .

اهداف جزئی

هدف کلی فوق به اهداف جزئی زیر تقسیم می گردد:

- 1- بررسی میزان توجه به اصل علاقه در انتخاب محتوای کتاب فارسی بخوانیم و بنویسیم سال سوم ابتدایی از دیدگاه صاحب نظران و دبیران همان پایه .
- 2- بررسی میزان توجه به اصل اهمیت در انتخاب محتوای کتاب فارسی بخوانیم و بنویسیم سال سوم ابتدایی از دیدگاه صاحب نظران و دبیران همان پایه .
- 3- بررسی میزان توجه به اصل اعتبار در انتخاب محتوای کتاب فارسی بخوانیم و بنویسیم سال سوم ابتدایی از دیدگاه صاحب نظران و دبیران همان پایه.
- 4- بررسی میزان توجه به اصل سودمندی در انتخاب محتوای کتاب فارسی بخوانیم و بنویسیم سال سوم ابتدایی از دیدگاه صاحب نظران و دبیران همان پایه .
- 5- بررسی میزان توجه به اصل قابلیت یادگیری در انتخاب محتوای کتاب فارسی بخوانیم و بنویسیم سال سوم ابتدایی از دیدگاه صاحب نظران و دبیران همان پایه.
- 6- بررسی میزان توجه به اصل وحدت در انتخاب محتوای کتاب فارسی بخوانیم و بنویسیم سال سوم ابتدایی از دیدگاه صاحب نظران و دبیران همان پایه .

- 7- بررسی میزان توجه به اصل توالی در سازماندهی محتوای کتاب فارسی بخوانیم و بنویسیم سال سوم ابتدایی از دیدگاه صاحب نظران و دبیران همان پایه.
- 8- بررسی میزان توجه به اصل استمرار در سازماندهی محتوای کتاب فارسی بخوانیم و بنویسیم سال سوم ابتدایی از دیدگاه صاحب نظران و دبیران همان پایه.
- 9- بررسی میزان توجه به اصل وسعت در سازماندهی محتوای کتاب فارسی بخوانیم و بنویسیم سال سوم ابتدایی از دیدگاه صاحب نظران و دبیران همان پایه.
- 10- بررسی میزان توجه به اصل تعادل در سازماندهی محتوای کتاب فارسی بخوانیم و بنویسیم سال سوم ابتدایی از دیدگاه صاحب نظران و دبیران همان پایه.

سوالات پژوهش

سوال اصلی

سوال اصلی پژوهش به قرار زیر است:

آیا محتوای کتاب فارسی بخوانیم و بنویسیم سال سوم ابتدایی از دیدگاه صاحب نظران و دبیران همان پایه شهر ارومیه در سال تحصیلی 88-89، بر اساس اصول انتخاب و سازماندهی محتوا، تهیه شده است؟

سوالات جزئی

سؤال های فرعی این پژوهش عبارتند از:

- 1- آیا محتوای کتاب فارسی بخوانیم و بنویسیم سال سوم ابتدایی از دیدگاه صاحب نظران و دبیران براساس اصل علاقه انتخاب شده است؟
- 2- آیا محتوای کتاب فارسی بخوانیم و بنویسیم سال سوم ابتدایی از دیدگاه صاحب نظران و دبیران براساس اصل اهمیت انتخاب شده است؟
- 3- آیا محتوای کتاب فارسی بخوانیم و بنویسیم سال سوم ابتدایی از دیدگاه صاحب نظران و دبیران براساس اصل اعتبار انتخاب شده است؟
- 4- آیا محتوای کتاب فارسی بخوانیم و بنویسیم سال سوم ابتدایی از صاحب نظران و دبیران براساس اصل سودمندی انتخاب شده است؟
- 5- آیا محتوای کتاب فارسی بخوانیم و بنویسیم سال سوم ابتدایی از دیدگاه صاحب نظران و دبیران براساس اصل قابلیت یادگیری انتخاب شده است؟